

Iwona Bąk

Indeksy konkurencyjności w obszarze turystyki na świecie i w Polsce

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 45/2, 157-170

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

DOI:10.18276/sip.2016.45/2-13

Iwona Bąk*

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

INDEKSY KONKURENCYJNOŚCI W OBSZARZE TURYSTYKI NA ŚWIECIE I W POLSCE

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie różnych narzędzi oceny konkurencyjności w obszarze turystyki. Ocena międzynarodowej konkurencyjności sektora turystyki staje się kluczowym zagadnieniem polityki turystycznej. Na świecie przywiązuje się obecnie dużą wagę do wieloskażnikowych indeksów syntetycznych, rośnie potrzeba posiadania takiej wiedzy przez różne grupy odbiorców. W opracowaniu omówiono *Travel & Tourism Competitiveness Index* opracowany przez World Economic Forum, służący jako ciągle narzędzie monitorowania zjawisk turystycznych na świecie, oraz Europejskie Wirtualne Obserwatorium Turystyki (VTO) – rodzaj platformy internetowej mającej na celu wsparcie koordynacji działań w zakresie europejskiej turystyki. Ponadto omówiono budowę wieloskażnikowego indeksu stanu i zmian w polskiej gospodarce turystycznej, tak zwanego Indeksu Koniunktury Turystycznej Vistula (VIKT). Szczegółowa analiza przedstawionych w pracy indeksów pozwoliła na określenie pozycji Polski w rankingu konkurencyjności turystycznej.

Słowa kluczowe: turystyka, konkurencyjność, wieloskażnikowe indeksy syntetyczne

* Adres e-mail: iwona.bak@zut.edu.pl.

Wstęp

W ostatnich dekadach w skali ogólnoświatowej, a także w przypadku szeregu regionów można zaobserwować znaczący rozwój turystyki. Wzrostowi systematycznie ulegał popyt turystyczny, co bezpośrednio przekładało się na wzrost przychodów generowanych z tego działu gospodarki (*Prognozy turystyki...*, 2015, *Tourism Towards...*, 2011). W efekcie turystyka dla wielu regionów państw stała się istotnym, a nawet kluczowym czynnikiem wzrostu stymulującym rozwój przedsiębiorstw i zwiększenie zamożności społeczeństwa. Jednocześnie w ostatnich latach nasileniu uległy procesy rywalizacji o zasoby turystów. Na rynku turystycznym konkurują państwa, regiony, miasta i przedsiębiorstwa, powoływane są wyspecjalizowane podmioty, takie jak na przykład narodowe i regionalne organizacje turystyczne, których zadaniem jest stymulowanie popytu turystycznego. W konsekwencji poszukuje się nowych źródeł przewagi konkurencyjnej, a kwestia konkurencyjności destynacji turystycznej w kontekście jej rozwijania i wzmacniania stała się istotnym elementem badań ośrodków akademickich (Grabowski, 2008).

Wielowymiarowość turystyki, jej wieloaspektowość i heterogeniczny charakter skłaniają do poszukiwania odpowiednich metod i narzędzi pomiaru dla tej dziedziny aktywności społeczno-gospodarczej. Przegląd literatury przedmiotu i obserwacja działań licznych instytucji pozwalają stwierdzić, że ocena międzynarodowej konkurencyjności sektora turystyki staje się kluczowym zagadnieniem polityki turystycznej. Celem artykułu jest przedstawienie różnych narzędzi oceny konkurencyjności w obszarze turystyki. Szczegółowa ich analiza pozwoli na określenie pozycji Polski w rankingu konkurencyjności turystycznej.

Na świecie przywiązuje się obecnie dużą wagę do wielowskaźnikowych indeksów syntetycznych, rośnie potrzeba posiadania takiej wiedzy przez różne grupy odbiorców. Przykładami mogą być tutaj: TTCI (*Travel & Tourism Competitiveness Index*) opracowany przez World Economic Forum, służący jako ciągle narzędzie monitorowania zjawisk turystycznych, w którym uwzględnia się około 90 wskaźników, niemiecki wskaźnik koniunktury IFO (*Ifo Business Climate*) publikowany raz w miesiącu przez monachijski Instytut Badań nad Gospodarką bądź założenia przyświecające powstaniu VTO (*Virtual Tourist Observatory*) jako sposobowi zbierania informacji o rynku turystycznym, ich przetwarzania i upowszechniania w ramach Unii Europejskiej. W Polsce w badaniu stanu i zmian w polskiej gospodarce turystycznej wykorzystać można na przykład Indeks Koniunktury Turystycznej Vistula opracowany przez Instytut Turystyki Szkoły Głównej Turystyki i Rekreacji w Warszawie na zamówienie Ministerstwa Sportu i Turystyki.

1. Badanie konkurencyjności turystyki na świecie

Najbardziej znanym projektem na świecie w zakresie badania konkurencyjności regionów jest podjęta przez Światowe Forum Gospodarcze (WEF) inicjatywa szacowania syntetycznego indeksu konkurencyjności – *The Travel & Tourism Competitiveness Index* (TTCI). Od 2007 roku WEF przygotowuje na ten temat raport branżowy *Travel & Tourism Competitiveness Report*. Publikowany w nim indeks konkurencyjności odnosi się generalnie do atrakcyjności rynku turystycznego dla inwestorów, a nie konsumentów. Autorzy opierają się na dwóch grupach informacji: 1) badaniu opinii ekspertów – liderów organizacji i przedsiębiorstw; 2) danych organizacji międzynarodowych (np. Światowa Organizacja Turystyki – UNWTO, Międzynarodowe Zrzeszenie Przewoźników Powietrznych – IATA, Bank Światowy) oraz firm reprezentujących sektor turystyki (linie lotnicze, firmy wynajmujące samochody). Dodatkowo wykorzystywane są również informacje pochodzące ze źródeł krajowych (Dziedzic, Skalska, 2014, s. 135).

Indeks konkurencyjności turystyki budowany jest na bazie 3 podstawowych obszarów konkurencyjności i 14 zasadniczych filarów. Obszar pierwszy (subindeks I) obejmuje szeroko rozumiany system regulacji prawnych związanych z turystyką. Obszar drugi (subindeks II) dotyczy środowiska biznesowego oraz infrastruktury turystycznej. Przedmiotem obszaru trzeciego (subindeksu III) są zasoby istotne dla rozwoju i funkcjonowania turystyki, do których należą zasoby ludzkie, naturalne i kulturalne. W filarach tworzących subindeksy podany jest zbiór zmiennych związanych bezpośrednio lub pośrednio z rozwojem rynku turystycznego. Zdecydowana wśród nich przewaga zmiennych ilustrujących zjawiska z zakresu regulacji prawnych, polityki turystycznej oraz materialnych i społecznych warunków świadczenia usług turystycznych wskazuje na podażowe podejście do problematyki konkurencyjności. Zaletą podziału na subindeksy jest jednak możliwość analizy każdego z filarów i wskazania zmiennych, które są mocną stroną danej gospodarki turystycznej, jak i tych, które opóźniają jej rozwój.

Najnowszy *The Travel & Tourism Competitiveness Report* opublikowany w 2014 roku obejmuje 140 krajów, ponad 90% ludności świata i 98% światowego PKB. W rankingu z 2013 roku (podobnie jak w 2011 i 2009 r.) pierwsze trzy miejsca zajęły odpowiednio: Szwajcaria, Niemcy i Austria. Wysokie miejsca w rankingu generalnym kraje te zawdzięczają wysokim pozycjom we wszystkich grupach wskaźników (tabela 1). Autorzy koncepcji oraz metodologii tworzenia indeksu konkurencyjności w obszarze turystyki przedstawianego w raportach Światowego Forum

Ekonomicznego podkreślają, że opracowany w ramach indeksu ranking krajów jest pozytywnie oraz dość wysoko skorelowany zarówno z liczbą przyjazdów turystów, jak i z przychodami z turystyki poszczególnych krajów.

Tabela 1. Liderzy w rankingu konkurencyjności turystycznej na świecie w wybranych obszarach w 2013 roku

Obszary i filary indeksu	I pozycja	II pozycja	III pozycja
Indeks konkurencyjności turystyki	Szwajcaria	Niemcy	Austria
Subindeks I – System regulacyjny turystyki (Szwajcaria, Austria, Islandia)			
1. Przepisy prawa i regulacje	Singapur	Nowa Zelandia	Hongkong
2. Ochrona środowiska naturalnego	Szwecja	Szwajcaria	Finlandia
3. Bezpieczeństwo i ochrona	Finlandia	Szwajcaria	Hongkong
4. Zdrowie i higiena	Austria	Niemcy	Kazachstan
5. Pozycja turystyki	Seszele	Cypr	Mauritius
Subindeks II – Środowisko biznesowe i infrastruktura (Szwajcaria, Stany Zjednoczone, Hongkong)			
6. Infrastruktura transportu lotniczego	Kanada	Stany Zjednoczone	Zjednoczone Emiraty Arabskie
7. Infrastruktura transportu lądowego	Hongkong	Singapur	Szwajcaria
8. Infrastruktura turystyczna	Austria, Włochy	–	Grecja
9. Infrastruktura teleinformatyczna (ICT)	Korea Południowa	Hongkong	Szwecja
10. Konkurencyjność cenowa w turystyce	Iran	Brunei Darussalam	Gambia
Subindeks III – Zasoby ludzkie, naturalne i kulturowe turystyki (Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Wielka Brytania)			
11. Zasoby ludzkie	Szwajcaria	Singapur	Islandia
12. Otwartość turystyczna	Liban	Barbados	Hongkong
13. Zasoby naturalne	Brazylia	Australia	Stany Zjednoczone
14. Zasoby kulturowe	Hiszpania	Szwecja	Wielka Brytania

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Travel & Tourism Competitiveness Index*, lata 2007–2013, WEF.

Według *The Travel & Tourism Competitiveness Report* w 2013 roku Polska została sklasyfikowana na 42 pozycji, czyli o 7 pozycji wyżej niż dwa lata wcześniej i 14 pozycji wyżej w porównaniu do 2007 roku (tabela 2)¹. Najlepiej oceniony obszar konkurencyjności dotyczył zasobów ludzkich, naturalnych i kulturowych – 32 pozycja w światowym rankingu. Najgorzej natomiast sklasyfikowano nasz kraj pod względem środowiska biznesowego i infrastruktury, przyznając mu dopiero 58 miejsce. Z uwagi na system regulacyjny turystyki Polska zajęła 49 lokatę. Wnikliwa analiza konkurencyjności turystycznej Polski wskazuje, że wysoką pozycję mamy w obszarach, które są podstawą kluczowych motywów turystyki. W 2013 roku zajęliśmy 18 pozycję w skali świata pod względem dziedzictwa kulturowego, 37 miejsce pod względem ochrony środowiska naturalnego i 46 z uwagi na infrastrukturę turystyczną. Zdecydowanie słabsze pozycje zajmuje Polska w obszarach polityki turystycznej państwa i marketingu turystycznego. Rankingi WEF podkreślają także niską świadomość turystyczną (125 pozycja) zarówno na szczeblu decyzyjnym, jak i w mentalności społeczeństwa.

Na przestrzeni lat 2007–2013 znaczącej poprawie uległa pozycja Polski względem subwskaźnika: „System regulacyjny turystyki” (z 63 na 49 miejsce) oraz subwskaźnika „Zasoby ludzkie, naturalne i kulturowe turystyki” (z 60 na 32 Miejsce).

Ze względu na niską pozycję Polski – miejsce 58 – w odniesieniu do subwskaźnika „Otoczenie biznesowe i infrastruktura turystyczna” należy zwrócić szczególną uwagę na wpływ infrastruktury transportowej na rozwój sektora turystyki. Intensyfikacji powinny ulec działania na rzecz między innymi zwiększenia liczby autostrad i połączenia ich w systemie międzynarodowym, poprawy stanu dróg tranzytowych, zwiększenia liczby lotnisk lokalnych oraz poprawy stanu dworców kolejowych. Ważne jest, aby w dalszym ciągu zmieniać wizerunek kraju, który na Zachodzie postrzegany jest jako kraj podwyższonego ryzyka – jeszcze w roku 2009 Polska zajmowała 91 pozycję pod względem bezpieczeństwa. W tym zakresie obserwuje się pozytywne zmiany, gdyż w roku 2013 Polska znalazła się już na 48 pozycji.

¹ W tzw. rankingu konkurencyjności turystyki w podziale na regiony Polska zajęła w 2013 r. 27 miejsce na 42 kraje Europy. Przed Polską znalazły się takie państwa, jak: Chorwacja (23 miejsce w rankingu Europa), Węgry (25) Bułgaria (27) oraz sąsiedzi Polski: Niemcy (2) i Czechy (21).

Tabela 2. Pozycja Polski w rankingu konkurencyjności turystycznej w wybranych obszarach

Obszary i filary indeksu	2007	2009	2011	2013
Indeks konkurencyjności turystyki	56	59	49	42
Subindeks I – System regulacyjny turystyki (63, 72, 49, 49)				
1. Przepisy prawa i regulacje	66	75	61	84
2. Ochrona środowiska naturalnego	65	63	37	37
3. Bezpieczeństwo i ochrona	71	91	50	48
4. Zdrowie i higiena	89	67	44	35
5. Pozycja turystyki	42	82	98	96
Subindeks II – Środowisko biznesowe i infrastruktura (62, 68, 65, 58)				
6. Infrastruktura transportu lotniczego	96	79	88	86
7. Infrastruktura transportu lądowego	46	68	78	66
8. Infrastruktura turystyczna	41	59	52	46
9. Infrastruktura teleinformatyczna (ICT)	43	41	44	41
10. Konkurencyjność cenowa w turystyce	83	105	66	61
Subindeks III – Zasoby ludzkie, naturalne i kulturowe turystyki (60, 29, 30, 32)				
11. Zasoby ludzkie	44	56	43	45
12. Otwartość turystyczna	122	107	132	125
13. Zasoby naturalne	19	54	54	66
14. Zasoby kulturowe	b.d.	21	17	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Travel & Tourism Competitiveness Index*, lata 2007–2013, WEF.

2. Badania konkurencyjności turystyki w Unii Europejskiej

Najczęściej odwiedzanym regionem świata jest Europa, którą w 2013 roku odwiedziło 52% turystów z innych państw, przy czym 3/4 z nich przyjechało do krajów Unii Europejskiej (*Raport UNWTO...*, 2014). Związane jest to z dużą atrakcyjnością turystyczną państw członkowskich Unii Europejskiej mającą swoje źródło w bogatym dorobku cywilizacyjno-kulturowym, zróżnicowanym środowisku przyrodniczym, a także wysokim poziomie usług turystycznych (Kurek, Waclawik, 2013, s. 10). Pomimo iż udział Europy w przyjazdach turystów zagranicznych ulegnie zmniejszeniu z 52% w 2013 roku do 41% w 2030 roku, rola Europy w światowym rynku turystycznym była i będzie dominująca. Dlatego też Komisja Europejska prowadzi działania w celu utrzymania pozycji lidera na turystycznym rynku. W tym celu utworzono Europejskie Wirtualne Obserwatorium Turystyki (VTO). Jest to rodzaj platformy internetowej mającej na celu wsparcie koordynacji działań w zakresie

europejskiej turystyki. Jego zadaniem jest wspieranie i koordynowanie działalności badawczej prowadzonej przez różne krajowe ośrodki badawcze oraz dostarczanie danych społeczno-gospodarczych na temat turystyki na poziomie europejskim. VTO ma wspierać decydentów i przedsiębiorstwa w opracowaniu lepszych strategii na rzecz poprawy konkurencyjności europejskiego sektora turystyki. Zapewnia dostęp do szerokiego zbioru informacji, danych i analiz na temat aktualnych trendów w branży turystycznej. VTO składa się z 5 części:

1. **Profile krajów** zawierają kluczowe dla Unii Europejskiej i każdego z jej państw członkowskich wskaźniki dotyczące turystyki.
2. **Ilustrowane statystyki turystyki** to potężne narzędzie do wizualizacji, które wyświetla miesięczne i roczne dane dotyczące turystyki w Unii Europejskiej.
3. **Badania Eurobarometru** ujawniają preferencje i postawy Europejczyków wobec turystyki. Oferują dane na temat aktualnej sytuacji i perspektyw na nadchodzący rok.
4. **Badania i raporty** – ta sekcja oferuje dostęp do wszystkich istotnych publikacji Dyrekcji Generalnej Rynku Wewnętrznego, Przemysłu, Przedsiębiorczości oraz MŚP, Komisji Europejskiej, jak również do szerokiej gamy prac opublikowanych przez inne instytucje, organizacje międzynarodowe, państwa członkowskie i środowiska akademickie.
5. **Inne źródła danych** [Eurostat, Komitet Turystyka w OECD, Światowa Organizacja Turystyki, inne organizacje i stowarzyszenia podające informacje dotyczące sektora turystycznego: Komisja Europejska Podróże, Światowa Rada Podróży i Turystyki (WTTC), TourMis – system informacji dla menedżerów turystyki itp.] – użyteczny zbiór linków do różnych organizacji, które zbierają informacje na temat sektora turystycznego w Europie i na świecie.

3. Badania konkurencyjności turystyki w Polsce

Jedną z przesłanek stworzenia wielowskaźnikowego indeksu stanu i zmian w polskiej gospodarce turystycznej, tak zwanego Indeksu Koniunktury Turystycznej Vistula (VIKT), był brak odpowiednio syntetycznej i rzetelnej informacji o sytuacji na polskim rynku turystycznym. Sprawne funkcjonowanie na tym rynku, efektywne zarządzanie i lepszy przepływ wiarygodnej informacji mają coraz większe

znaczenie dla utrzymania i ewentualnej poprawy pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki turystycznej. VIKT kierowany jest do szeroko pojmowanych „odbiorców informacji”, przez których rozumie się instytucje i grupy, których działalność całkowicie lub w części powiązana jest z polską gospodarką turystyczną, a więc są oni lub mogą być żywotnie zainteresowani dysponowaniem takimi informacjami dla poprawy efektywności własnych działań. W skład wskaźników wyjściowych służących do budowy indeksów cząstkowych, a pośrednio całego VIKT wchodzi w module rocznym cztery subindeksy²: subindeks podaży hotelowej (Hs), subindeks popytu hotelowego (Hd), subindeks zagranicznej turystyki przyjazdowej (ZTP) oraz subindeks ruchu pasażerskiego w portach lotniczych (RPL).

Pierwszym rokiem, dla którego wartość Indeksu jest liczona, był 2007. Takie podejście pozwoliło na uchwycenie stanów i procesów w okresie przedkryzysowym, kryzysowym (w różnych jego stadiach) oraz wychodzenia z kryzysu. Tym samym dane dla wskaźników cząstkowych odnoszące się do 2007 roku kształtować będą pierwszy rok monitorowania rynku za pomocą 4 głównych komponentów i indeksu całościowego. Dla tego roku zakłada się umowną wartość wyjściową 100 pkt dla każdego z 4 głównych komponentów, co oznacza, że łączna wartość Indeksu Vistula stanowić będzie sumę wartości wyjściowych głównych komponentów, czyli 400 pkt. Uwzględniając aspekt wartościowy wyodrębnionych komponentów oraz wyniki symulacji statystycznych, jakie przeprowadzono we wstępnej fazie konstrukcji Indeksu Vistula, przyjęto dla poszczególnych filarów następujące współczynniki (wagi)³: wskaźnik podaży hotelowej – 0,5; wskaźnik popytu hotelowego – 1,0; wskaźnik zagranicznej turystyki przyjazdowej – 1,5; wskaźnik ruchu pasażerskiego w portach lotniczych – 1,0.

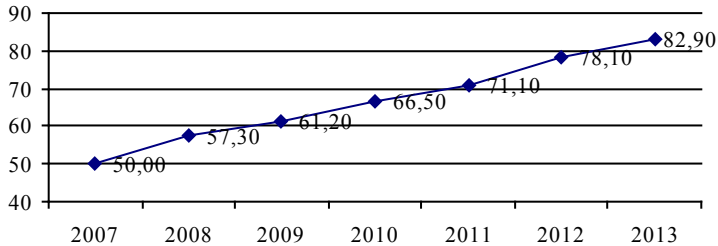
Na rysunkach 1–5 przedstawiono zmiany wartości poszczególnych indeksów oraz łączną wartość Indeksu Koniunktury Turystycznej Vistula w latach 2007–2013.

W analizowanym okresie subindeks Hs wzrastał z roku na rok średnio o 8,8% (rysunek 1). Poza 2008 rokiem, kiedy wzrost wyniósł prawie 15%, w pozostałych latach dynamika (rok do roku) zawierała się w przedziale 6–10%. Coroczny wzrost wpłynął na zwiększenie wartości Indeksu Hs w 2013 roku o prawie 66% w stosunku do roku 2007.

² Szczegółową budowę subindeksów można znaleźć w pracy (Dziedzic, Bartoszewicz, 2013).

³ Przyjęcie wag w proponowanych wielkościach spowoduje, że takie samo tempo dynamiki głównych komponentów Indeksu Vistula będzie miało różną siłę oddziaływania na końcowy wynik (łączną wartość i tempo zmian) całego Indeksu Vistula. W związku z tak przyjętym systemem wag wartość indeksów w pierwszym badanym roku (2007) wynosiła: Hst = 50 pkt, Hdt = 100 pkt, ZTP = 150 pkt, RPL = 100 pkt. Natomiast łączna wartość Indeksu Vistula była równa 400 pkt.

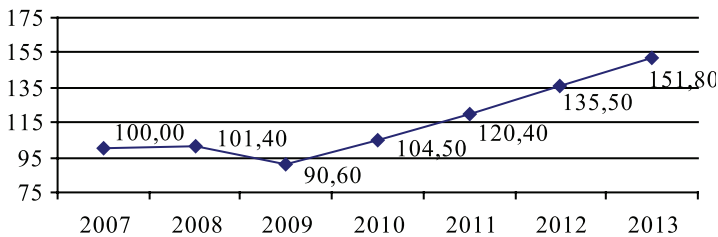
Rysunek 1. Zmiany wartości Indeksu podaży hotelowej (Hs) w latach 2007–2013 (rok 2007 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dziedzic, Radkowska (2014).

Uzyskane wyniki wartości subindeksu Hd pozwalają zauważyć, że popyt na polskim rynku hotelowym zaczął odczuwać zjawiska kryzysowe w 2008 roku, kiedy to wzrost wyniósł tylko 1,4%, natomiast kryzys w pełni ujawnił się w 2009 roku, kiedy wartość Indeksu Hd spadła o ponad 9% w stosunku do poprzedniego roku (rysunek 2). Kolejne lata odznaczały się jednak dość dynamicznym wzrostem sięgającym nawet w okresie 2010–2011 15% (rok do roku).

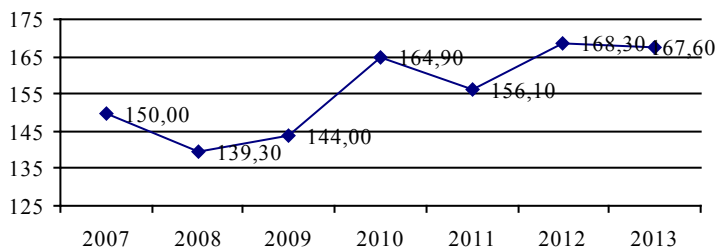
Rysunek 2. Zmiany wartości Indeksu popytu hotelowego (Hd) w latach 2007–2013 (rok 2007 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dziedzic, Radkowska (2014).

Wartość subindeksu ZTP w analizowanym okresie była mocno niestabilna (rysunek 3). W 2013 roku nastąpił nieznaczny spadek wartości ZTP o 0,4%. Wcześniej spadki (w stosunku do lat poprzednich) wystąpiły w 2008 oraz 2011 roku i były dość znaczące. Natomiast ujemna różnica, jaka pojawiła się w 2013 roku, mieści się w granicach błędów pomiaru i możemy uznać, że kondycja polskiej turystyki przyjazdowej zasadniczo się w 2013 roku nie zmieniła.

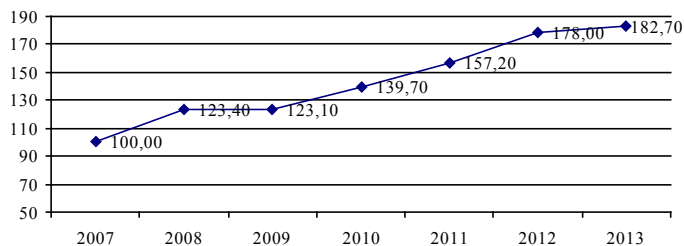
Rysunek 3. Zmiany wartości Indeksu zagranicznej turystyki przyjazdowej (ZTP) w latach 2007–2013 (rok 2007 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dzedzic, Radkowska (2014).

Subindeks RPL w roku 2013 w porównaniu do 2007 roku wzrósł prawie 83%. Jego wartość w badanym okresie z roku na rok wzrastała średnio o 10,6%. Dynamika corocznych zmian wartości w kolejnych latach była wysoka i dodatnia (przekraczała 12,5%, a w 2008 r. było to nawet powyżej 23%) z wyjątkiem 2009 roku, kiedy wystąpił minimalny spadek (o 0,2%).

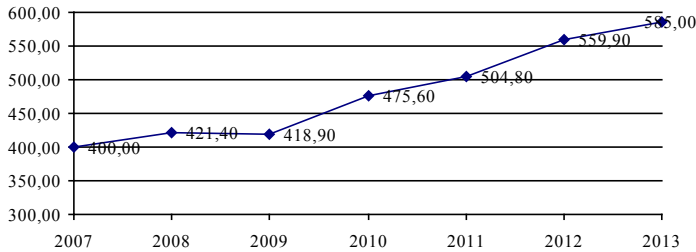
Rysunek 4. Zmiany wartości Indeksu ruchu pasażerskiego w portach lotniczych (RPL) w latach 2007–2013 (rok 2007 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dzedzic, Radkowska (2014).

Ogółem z wyjściowego (umownego) poziomu 400 pkt w 2007 roku łączna wartość indeksu rocznego VIKT zwiększyła się do prawie 585 pkt w 2013 roku, co stanowi wzrost o 46,25% (rysunek 5). Uwzględniając, że od strony otoczenia makroekonomicznego i uwarunkowań międzynarodowych były to lata bardzo trudne, wynik taki należy uznać za dobry i świadczący o wyraźnym rozwoju gospodarki turystycznej w Polsce.

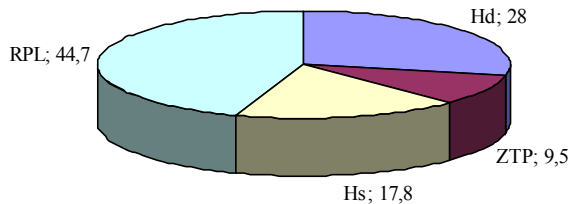
Rysunek 5. Łączna wartość rocznego Indeksu Koniunktury Turystycznej Vistula w latach 2007–2013 (rok 2007 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dziedzic, Radkowska (2014).

Porównanie dynamiki zmian poszczególnych subindeksów pozwala stwierdzić, w jakim stopniu przyczyniły się one do zmiany wyniku końcowego Indeksu Vistula. Obliczenia przeprowadzone dla zmian wartości VIKT i subindeksów w 2013 roku w porównaniu z rokiem 2007 wskazują, że wartości subindeksów w latach 2007–2013 w największym stopniu wzrosły w filarze pasażerskiego ruchu w portach lotniczych, w najniższym zaś w zagranicznej turystyce przyjazdowej (rysunek 6).

Rysunek 6. Udział subindeksów w zmianach wartości VIKT w latach 2007–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z rysunków 1–5.

Podsumowanie

Przedstawiony przegląd koncepcji teoretycznych i empirycznych prób oceny konkurencyjności krajów w zakresie turystyki potwierdza tezę, że konkurencyjność jest zjawiskiem wielowymiarowym. Skłania to do poszukiwania odpowiednich metod i narzędzi pomiaru tego zjawiska. Dużą wagę przywiązuje się obecnie na świecie do wieloskaźnikowych indeksów syntetycznych, rośnie potrzeba posiadania takiej wiedzy przez różne grupy odbiorców.

Ranking krajów uzyskany na podstawie indeksu konkurencyjności turystyki, przedstawiany w raportach Światowego Forum Ekonomicznego, jest pozytywnie oraz dość wysoko skorelowany zarówno z liczbą przyjazdów turystów, jak i z przychodami z turystyki poszczególnych krajów. Szczegółowe analizy poszczególnych raportów konkurencyjności turystycznej na świecie ukazują mało optymistyczny obraz polskiej turystyki. Stosunkowo najlepiej nasz kraj wypada pod względem zasobów walorów kulturowych, najgorzej zaś z uwagi na regulacje prawne w zakresie turystyki oraz świadomość turystyczną.

Niemniej jednak wyniki uzyskane w badaniu koniunktury turystycznej za pomocą VIKT wskazują na wyraźną tendencję wzrostową w gospodarce turystycznej Polski w okresie 2007–2013. Dynamika zmian wartości Indeksu była bardzo zróżnicowana: od $-0,6\%$ w 2009 roku do $13,5\%$ w następnym; w żadnym poza 2009 rokiem nie pojawiła się wartość ujemna. Ogółem wartość Indeksu wzrosła o $46,25\%$. Wartości subindeksów w latach 2007–2013 w największym stopniu wzrosły w filarze pasażerskiego ruchu w portach lotniczych, w najniższym w zagranicznej turystyce przyjazdowej.

Rezultaty badania przeprowadzonego w 2014 roku potwierdzają, że VIKT jest efektywnym narzędziem pomiaru koniunktury turystycznej w polskiej gospodarce, gdyż charakteryzuje w sposób syntetyczny obszar gospodarki turystycznej. Skonstruowane w jego ramach filary/moduły indeksów cząstkowych pozwalają uchwycić stan i procesy zmian w różnych segmentach gospodarki turystycznej. Oznacza to praktyczną przydatność informacji dotyczących zarówno indeksu zintegrowanego, jak i indeksów cząstkowych, a różnica w ich dynamice informuje o rzeczywście zachodzących procesach społeczno-gospodarczych w turystyce. Dane te mogą być przydatne w ocenie stanu i przemian turystyki polskiej przez wszystkie zainteresowane podmioty. Dlatego też monitorowanie rynku za pomocą VIKT powinno być w następnych latach kontynuowane.

Wykorzystanie potencjału turystycznego wymaga między innymi stworzenia warunków prawnych, instytucjonalnych, finansowych i kadrowych rozwoju turystyki sprzyjających rozwojowi społeczno-gospodarczemu Polski oraz podniesieniu konkurencyjności regionów i kraju przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych. Oprócz sytuacji gospodarczej wyzwaniem dla turystyki w nadchodzących latach pozostaną także kwestie demograficzne, technologiczne, trendy rozwoju transportu, spędzania czasu wolnego oraz zmiany marketingowe.

Literatura

- Dziedzic T., Bartoszewicz W., (2013). *Indeks Koniunktury Turystycznej. Wielowskaźnikowy indeks stanu i zmian w polskiej gospodarce turystycznej Vistula Indeks Koniunktury Turystycznej (VIKT)*. Warszawa: Instytut Turystyki Szkoły Głównej Turystyki i Rekreacji. Pobrane z: www.intur.com.pl (15.09.2015).
- Dziedzic, T., Radkowska, B. (2014). *Indeks Koniunktury turystycznej. Wielowskaźnikowy indeks stanu i zmian w polskiej gospodarce turystycznej*. Warszawa: Instytut Turystyki Szkoły Głównej Turystyki i Rekreacji. Pobrane z: www.intur.com.pl (15.09.2015).
- Dziedzic, E., Skalska, T. (2014). Metodologiczne podstawy budowy indeksu konkurencyjności w obszarze turystyki w Polsce. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 805, Ekonomiczne Problemy Turystyki, 1* (25), 129–143.
- Grabowski, J. (2008). Uwarunkowania konkurencyjności turystycznej regionów. *Ruch Prawniczy, Socjologiczny i Ekonomiczny, LXX, 3*, 149–164.
- Kurek, S., Waclawik, P. (2013). Zróżnicowanie zagranicznej turystyki przyjazdowej w Unii Europejskiej w czasach kryzysu gospodarczego. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, 24*.
- Prognozy turystyki przyjazdowej na świecie w świetle publikacji UNWTO „Tourism Towards 2030. Global Overview”* (2011). Warszawa: Departament Turystyki. Pobrane z: www.msp.gov.pl (25.04.2015).
- Raport “UNWTO Tourism Highlights. 2014 Edition”* (2014). Madrid. Pobrane z: www.unwto.org (14.01.2015).
- The Travel & Tourism Competitiveness Report* (2013). Genewa: World Economic Forum. Pobrane z: www.weforum.org/ttcr (10.09.2015).
- Tourism Towards 2030. Global Overview* (2011). Madrid: UNWTO.

INDICES OF COMPETITIVENESS IN THE TOURISM IN THE WORLD AND POLAND

Abstract

This article presents various tools to assess competitiveness in the area of tourism. Rating of international competitiveness of the tourism sector is becoming a key issue of tourism policy. The world now attaches great importance to synthetic multi-indicator indices, increasing the need for such knowledge by different groups of customers. In the paper were presented the Travel & Tourism Competitiveness Index developed by the World Economic Forum working as a monitoring tool for tourist phenomena in the world and the European Virtual Observatory of Tourism (VTO) – a type of web-based platform designed to coordi-

nation support of European tourism. In addition, the build of multi-indicator index of state and changes in Polish tourist economy was described – Vistula Tourism Progressing Index (VIKT). Detailed analysis of indices presented in the paper helped to define the position of Poland in the ranking of tourism competitiveness.

Translated by Maciej Oesterreich

Key words: tourism, competitiveness, multi-indicator indices

JEL Codes: C43, L83